BAL. SOL. ALODIJA RUZGAITĖ, FILME "EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ"

ir Kastytis, Dvariono — Piršlybos ir kiti. Pasižymėję baleto šokėjai: Malejinaitė, Kelbauskas, Juozapaitytė, Jovaišaitė, Orentienė, Babuškinaitė, Kublickaitė, Velbasis, Jagminas, Modzeliauskas, Šlepetytė, Sventickaitė, Sabaliauskaitė, Ruzgaitė, Knitaitis, Liepinas ir kiti.

* * *

"VILKOLAKIS" REPETUOJA

VALST. DRAMOS TEATRO AKTORĖ ONA RIMAITĖ (dešinėje)

Iki Nepriklausomybės laikų lietuviškasis dramos teatras buvo mėgėjinio pobūdžio. Gimė jis spaudos draudimo laikais. Atskiros vaidintojų grupės aktyviai reiškėsi Petrapily, Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Panevėžy, Marijampolėj, Rygoj, Biržuose, J. A. V-se. Visi šie vienetai turėjo nepaprastos reikšmės kovai prieš spaudos draudimą ir tautinio susipratimo ugdymui, tačiau aukštesnio meninio lygio jie nepasiekė.

Kauno Valstybinis dramos teatras buvo pirmasis pastovus ir ilgą laiką vienintelis profesionalus lietuvių dramos teatras Lietuvoje. Jis turėjo lemiamos reikšmės daugelio lietuvių rašytojų draminei kūrybai.

Pirmieji lietuvių teatro žingsniai į profesionalumą buvo žengti Vilniuje. Čia 1918-19 metais "Skrajojantis Vaičkaus Teatras" tapo pirmu valstybės globojamu scenos meno vienetu. 1919 metais žymus teatralas Kastantas Glinskis įkūrė Vilniaus lietuvių teatro studiją. Lenkams užgrobus Vilnių, teatrinis gyvenimas ėmė koncentruotis Kaune. Antanas Sutkus čia jau buvo išsirūpinęs valdžios paramą Tautos teatrui steigti. 1920 metais atsidarė Lietuvių meno kūrėjų draugijos "Dramos Vaidykla", kurioje dirbo net trys režisoriai: K. Glinskis, J. Vaičkus ir A. Vitkauskas. Greta jos buvo A. Sutkaus dramos studija. Čia susikūrė ir satyrinis Vilkolakio teatras.

Lietuvių dramos teatrui brėsti naujos sąlygos susidarė perorganizavus anksčiau minėtą Meno kūrėjų draugijos vaidyklą į Valstybinį teatrą, kurio direktoriumi buvo paskirtas L. Gira. Čia toliau būrėsi pagrindinės režisūros pajėgos: K. Glinskis, B. Daugu-vietis, A. Sutkus, A. Oleka-Žilinskas ir kt.

Ilgainiui Valstybinis Teatras išaugo į brandų meno židinį, iš kurio vėliau susiformavo Šiaulių, Klaipėdos ir Vilniaus teatrai. Nuo jo atskilę bandė formuotis ir kaikurie savistovūs teatriniai kolektyvai (Jaunųjų teatras, Eksperimentinis teatras ir kiti).

Laisvos Lietuvos gyvavimo metais buvo nueita labai svarbus lietuvių profesinio teatro formavimosi ir brendimo kelias. Nė viena dvasinio gyvenimo sritis nesusilaukė tokių karštų diskusijų kaip teatro reikalai. Ankstyvųjų mėgėjiškų vaidinimų laikais įsišaknijęs inteligentijos jautrumas scenos menui pavirto nauju sąjūdžiu už aukšto meninio lygio teatrą.

Profesinė teatro veikla turėjo nemaža įtakos ir dramaturgijai. Daugelis to meto rašytojų siekė savo kūriniais pasitarnauti ne vien tik literatūrai, bet ir profesinės scenos menui. Ta linkme pasuko P. Vaičiūnas, S. Čiurlionienė-Kymantaitė, B. Sruoga ir kiti. Scenai ima rašyti A. Vienuolis, K. Binkis, S. Santvaras, K. Inčiūra. Statomi Vydūno, Krėvės, Putino veikalai. Rašytojams paskatinti buvo skelbiami dramos

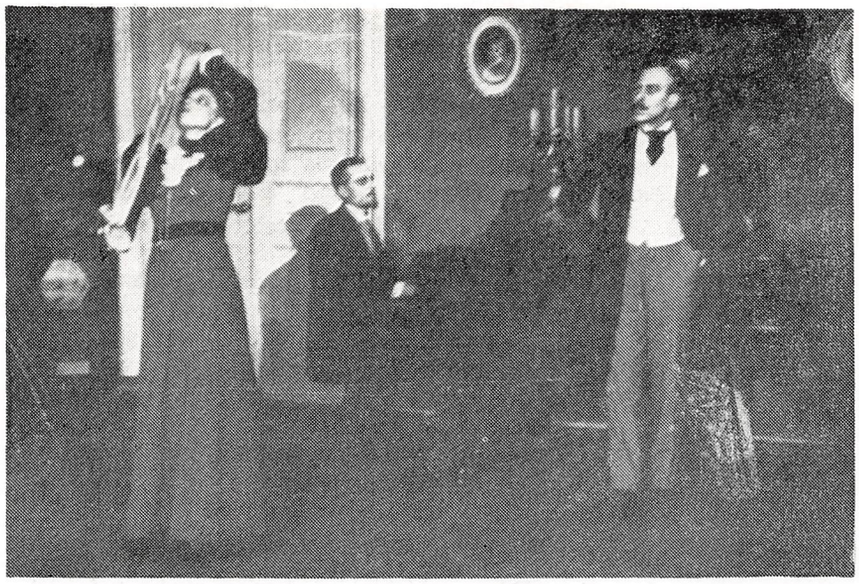

VILNIAUS VALST. DRAMOS TEATRAS

IBSENO "NORA",
AKTORIAI — M. MIRONAITĖ,
J. PALUBINSKAS ir
H. KAČINSKAS

konkursai, skiriamos premijos. Buvo stengiamasi ugdyti publikos skonį statant psichologiškai sudėtingus dramos veikalus. Šalia Maironio istorinių dramų 1923 m. Tautos teatras pastatė T. Vaišnoros dramą "Gedimino sapnas", Valstybinis teatras — S. Čiurlionienės-Kymantaitės "Aušros sūnus". 1929 m. Oleka-Žilinskas surežisavo V. Krėvės "Šarūną", reikalaujantį didelio kūrybinio subrendimo. B. Dauguvietis surežisavo Gogolio "Revizorių", Krėvės "Skirgailą", "Likimo Kelius", "Žentą", V. Mykolaičio Putino "Valdovą" ir kitus. 1939 m. R. Juknevičius pastatė G. Hauptmano "Prieš saulėleidį". Laisvės metais sceną išvyko apie 50 lietuvių autorių veikalų. Vėliau V. Dineika pastatė S. Čiurlionienės "Didžiąją Mugę", P. Kubertavičius — S. Santvaro "Žvejus", K. Inčiūros "Gimtąją Žemę", Grušo "Tėvą"; du Griciaus veikalus — "Išvakarė" ir "Karšta vasara"; bendradarbiaujant rež. Henrikui Vencevičiui pastatytas "Herkus Montas".

Kauno teatras išugdė daugelį įžymių scenos meistrų: aktorių, režisorių, dailininkų. Nepriklausomoje Lietuvoje veikė ištisa eilė dramos studijų. Valstybės Dramos pagrindą sudarė Vaičkaus mokiniai: O. Kurmytė, A. Vainiūnaitė, O. Rymaitė, P. Kubertavičius, J. Stanulis, J. Mačys; K. Glinskio mokyklą išėjo: Arlauskaitė, Jakavičiūtė, Dauguvietytė, Jukna, Čaikauskas; A. Sutkaus vaidybos studiją baigė: Oškinaitė, Pinkauskaitė, Bindokaitė, Vosyliūtė, Jurašūnaitė, Žalinkevičaitė, Kačinskas, Siparis, Chadaravičius, Rudzinskas,„Derkintis, Inčiūra; B. Dauguviečio mokiniai: Juodytė, Jackevičiūtė, Rutkauskaitė, Zdanavičiūtė, Kurmytė, Monkus, Mackevičius, Kernagis ir daugelis kitų.

Kaune 1940 metais buvo įsteigtas Jaunojo Žiūrovo teatras, vėliau pavadintas Jaunimo teatru. Jaunojo dramos teatro studiją, vadovautą S. Čaikausko, baigė aktoriai: Pukelevičiūtė, Dauguvietytė, Kėvalaitytė, Ostrauskas.

Vilniaus teatras, įsteigtas 1940 metais debiutavo Hjermanso drama "Viltis". Jame dirbo režisoriai R. Juknevičius ir B. Dauguvietis. Šio teatro geriausiuose spektakliuose pasirodė eilė žymiausių Lietuvos aktorių: Siparis, Chadaravičius, Mironaitė, Vosyliūtė, Blekaitis, Jukna, Kačinskas, Palubinskas, Škėma, D. Kubertavičiūtė ir daugelis kitų. Pastaruoju metu vyriausiu režisorium yra H. Vancevičius. Atskiri teatrai, pasiekę profesionalinio lygio, dar veikia Klaipėdoj, Šiauliuose, Panevėžyje. Ypatingai pažymėtinas pastarasis, kuriam vadovauja garsusis aktorius - režisorius Miltinis, savo pastatymais sulaukęs aukšto įvertinimo.

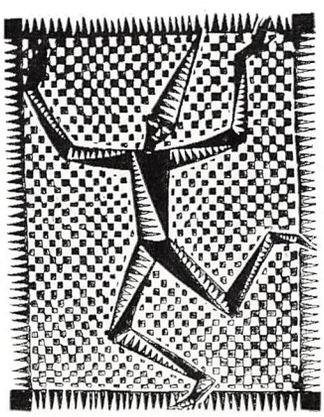

* * *

Tokia yra trumpa Lietuvos teatro apžvalga. Daug kartų pasikėlė scenos uždanga, daug kartų skridom į svajonių pasaulį, daug kartų pro mūsų akis žygiavo Andromeda, Birutė, Violeta, Carmen, Mefistofelis, Figaro, Don Juanas, Rigoletto . . . Daug pasiekta, daug nuveikta — visų nesuminėsi. Senieji pasitraukia — jaunieji tęsia darbą toliau.